

is permetezni, mert az a fontos, hogy a kemence levegője legyen egy kissé párás.

Másfél óra kell a rendes nagyságú kenyérnek ahhoz, hogy a jó forró, kb. 250 fokos kemencében megsüljön. Ha a kemencéből kiveszik, egyik-másik háziasszony vizes ruhával megtörli a forró kenyeret, hogy szép fényes, ropogós héja legyen, de vigyázni kell arra, hogy a kenyér ne hirtelen hűljön ki, mert a gyorsan kihűtött kenyér hamarabb megszárad.

A kenyérsütés ősi művelete lényegében ma is ugyanaz, mint volt ez-előtt hatezer esztendővel. A hatalmas gyárüzemekben, amelyekben villanyra és gőzerőre járó hatalmas gépek keverik és sütik a kenyeret, ugyanazt az eljárást alkalmazzák, amit a háziasszonyok kicsiben. Ezért van aztán, hogy a jó kenyér mindenütt egyforma jó. Legfeljebb abban lehet különbség, hogy a kenyér, amelyet eszünk, becsületes kenyér-e vagy nem?

Szendrey László

SZÜLŐI ÖRÖM, SZÜLŐI GOND

A természetben semmi sem áll magánosan, mindennek megvan a társa. Az egész életet úgy alkotta meg a világ Teremtője, hogy a kevésből több legyen és a többlől álljon elő egy nagyszerű magasabb egység. Egy énekar a bizonyosága annak, hogy mennyivel szebb az ének, ha összhangzatos, mennyivel szebb az emberek éneke, ha többen igyekeznek összhangra. Mennyivel erőteljesebb a társadalom, ha egykézre dolgozik és együttesen halad a cél felé. Miből áll a társadalom? Egyénekből, családokból. Két embernek az élethosszigan tartó szövetségéből lesz a család.

Az ember a szó szoros értelmében arra születik, hogy családdá legyen. Csodálattal figyelhetjük meg a picit lányt, aki alig hagyta el a bölcsőjét és már valamiből babát készít magának, fából, rongyból, amiből tud. A fantáziája, hogy úgy mondjam, szinte asszonyi fantázia. Képzelő ereje kibontja szivárványszíneit és a kislány az édesanya helyzetébe gondolja bele magát. A lánynak, már mint gyermeknek, az a legszebb álma, hogy valakinek a gondozója legyen. Neki babája legyen! Azért jött a világra, hogy dalokat zengjen valakinek a bölcsője felett.

Nincsen nagyobb öröm a világon, mint szülőnek lenni és nincsen nagyobb gond a világon, mint szülőnek lenni. Minden attól függ, hogy a gyermeket csapásnak tartjuk-e, vagy áldásnak. Akik csapásnak tartják a gyermeket, azok ridegen, lélek nélkül nézik. Kiszáradt szívű emberek, terméketlen fűgefák az ilyenek és jaj annak az országnak, amelyben sokan vannak. Mikor Bécsben jártam, legnagyobb megdöbbenésemre ott láttam a Belvárosban, hogy a szép parkokban többen vezettek kutyát sétálni, mint gyermekeket. De miért beszéljünk Bécsről? Némely nagyváros közepén itthon is azt halljuk, hogy milyen nehéz lakást kapni azoknak, akiknek gyermekeik vannak. Szinte aggódva kérdezzük, hogy mi lesz ebből a társadalomból, amelyben az emberek nem szeretik az embertársaikat? Mi lesz abból a társadalomból, amelyben nem szeretik a felebarátok közül a legkisebbeket, a gyermekeket?! Mi azok közé tartozunk, akik szeretik az embertársaikat. Mi tudjuk, hogy mi a szülői kötelesség. A mi szívünk boldog hálaadással fordul az Isten felé, ha a fiú apává és a lány anyává válik.

Az embernek az a vágya, hogy mikor megtalálta élete hivatását, maga is családot alapítson. A fiúból legyen férfi, a férfiből édesapa. A lányból legyen asszony, az asszonyból édesanya. Ha így van, akkor boldog és áldott az ember.

El tudom képzelni, hogy vannak olyanok, akiknek az Isten nem adott gyermeket és mégis csodálatosan szép tehetségük van arra, hogy jó szülőkké váljanak. Ezeknek a lelke finom, emelkedett. Rajonganak a gyermekekért és szülői kötelességüket be akarják tölteni, rokon gyermekeket vesznek magukhoz, idegen családból vesznek maguk mellé valakit, gyermeküknek fogadják, hogy a szívük ne érezze az egyedüllétet. Hogy mi a szülői kötelesség, azt mindnyájan átérezzük. Mi a kötelesség? Nagyon jó szava van a mi magyar nyelvünknek erre a fogalomra. Kötelesség az, ami *köti* az embert valamely feladat elvégzésére. Köt bennünket, kötelez bennünket szívünk törvénye, hogy végezzük el azt, amit *nekünk* kell elvégezni. A szülő kötelessége, hogy minden jót megtegyen a gyermeke jó sorsáért. Amikor a szülők gondoskodnak a gyermekükéről, az azt jelenti, hogy a jelen gondoskodik a jövőről, az erős a gyengébből. Arra indítja az embert, hogy mindent megtegyen azért, hogy az új nemzedék felnőhessen, egy élet előbbre haladhasson magasabb célok felé.

Mi a felelősség? Itt is a szó maga magyarázza a fogalmat. A *felelőség* annak az érzése, hogy az ember számot tartozik adni valakiről, akit rá bízta. A felelőség azt jelenti, hogy felelünk valakinek másokért, felelősek vagyunk valakiért. Nekünk, magyar szülőknek, kötelességünk, hogy a magyar hazának ifjakat neveljünk. Az Isten a felelősségérzetet belénk oltotta, beleégette a lelkünkbe.

Azért élünk, hogy neveljünk egy újabb nemzedéket. Törekvésünk, hogy gyermekeink előbbre haladjanak és a mi éltünk fájából gyönyörű hajtások nőjenek. Én olyannak képzelek minden édesanyát, mint akinek nincsen nagyobb gondja annál, hogy gyermekeinek jövőjét biztosítsa. Az apa is arra törekszik, hogy fiaiból férfiakat neveljen, akik be tudják tölteni honpolgári kötelességüket. Öröm a szülőknek és gyönyörűség arra gondolni, hogy derék családapákat és családanyákat neveljenek gyermekeikből, mert a lelkes, kötelességtudó magyar asszonyból válik a lelkes, kötelességtudó anya, becsületes, jóra való férfiúból a gyermekeiért felelőséget érző édesapa. A szülők még a csillagokat is lehoznák az égről a gyermekeik kedvéért. Mindent elkövetnek, hogy gyermekeik boldogok és áldottak legyenek.

Mi a szülői kötelesség törvénye? Ez: úgy gondoskodjunk gyermekeinkről, hogy a *világ legboldogabb helyének a szülői házat tartsák*. A szívünk indít bennünket arra, hogy tudjuk, mi a kötelességünk. Most azt találja valaki kérdezni: ha sok a jó szülő, akkor miért van annyi rossz gyermek? Egy statisztikai adat alapján úgy mondják, hogy javul Budapest erkölcsi élete, mert javul a gyermekbűnözők számaránya. 1938-ban még 4793 ügy volt a kiskorúak bírósága előtt, 1939-ben már csak 4448 és végül 1940-ben már csak 3901. Az a megdöbbenő, hogy ennyire „javul” Budapest erkölcsi élete és mégis annyi a bűnöző gyermek! Amikor Pesten voltam hitoktató, az volt az egyik keserűségem, hogy a kiskorúak börtönei tele voltak. Ma is hány kiskorú gyermeknek vannak olyan ügyei, amelyek a törvényszék elé tartoznak!

Ez mind azt mutatja, hogy a szülőknek még sokkal többet kell a gyermekeikkel törődniök! Ügyeljünk, hogy el ne sodorja őket az élet sodra, hanem legyenek belőlük becsületes fiatalok és a házasság küszöbén túl legyenek áldott magyar szülőkké! Sokszor azt látjuk, hogy a szülők a legszebben elvégzik a maguk feladatát és a gyermek mégse olyan, amilyennek a szülő álmodja. Kérdés, szabad-e mindig és mindenért a szülőket tenni felelőssé? Megfelel erre a Biblia. Ott találunk egy kérdést: Ki vétkezett, hogy a gyermek nyomorék lett? És a világ legnagyobb nevelője, az Úr Jézus Krisztus kinyilvánítja, hogy senki sem vétkezett. A boldogság Istene megpróbáltatásul mérte ezt a próbát a családra. Németországi utannak fájdalmas élménye az egyik kórház meglátogatása volt. Fehér ágyakon csupa nyomorék. Ott fekszik egy bajuszos férfi, felnőtt arc, — úgy 30 év körüli. És a paplan alatt egy nyomorék gyermek-test. Mikor teremről-teremre haladva ilyeneket látott az ember, akkor megkérdezi: Ez mind a szülők bűne volna?

Vannak szülők, akik a legszebben teljesítik kötelességüket és a nyomorék gyermeknek mégis meg kell lenni. Isten meg akarja látni, hogy a szülő hogyan viseli el a keresztet, amit abban mért rá, akit legjobban szeret. Elmondok egy ilyen esetet. Volt egy nagyműveltségű házaspár. Az édesapa tehetséges író, az édesanya előkelő családból származó. A családban vannak lányok és egy kis fiú. A fiú a szemükefénye. Édes, angyalarcú gyermek, leomló hajjal, szőkefürtös fejjel. Nagyon szereti a gyermek a zenét. Ha jön a katonabanda, a kisfiút oda kell vinni az ablakhoz. Tapsol kezeivel, annyira tetszik neki a kürtök zengése. Egyszer csak lázas lesz a kisfiú, ágyba fektetik. Eltelik három hét, a szülők buzgó imádsága száll az egek urához a kisfiú egészségéért. Egy nap alábbszáll a ház. Az orvosok örömmel biztatják a szülőket. Isten meghallgatja az imádságukat. Jön a ház előtt a katonabanda. Örömmel kapják fel az ágyból a kisfiút, hogy örömet szerezzenek neki a zenével. De a gyermek arca olyan, mint a fa. Nem örül a katonabandának. Ekkor döbbenek rá a szülők, hogy a gyermek siketnéma maradt. A gyönyörű gyermek nem hallja többé a zenét. Nem hallja szerető szülei dédelgető hangját.

Ki vétkezett itt? A szülők? Azok tehetnek arról, hogy egy kis siketnéma került a családba?... Ezért mondom: nem lehet mindig a szülőket tenni felelőssé. Az apa ír az asztalnál. Ott ül közelében a kisfiú is, aki nem tudja kimondani, hogy mit érez. Mit csinálnak a szülők? Nem tesznek le a gyermekük jobb sorsáról. Kezdődik a nemes küzdelem a gyermekekért. Mennek orvostól orvoshoz. A siketnéma-tanárok emberfeletti munkát végeznek, míg megtanítják a növendéket jelekkel beszédre, írással olvasásra és kitanítják mesterségre, hogy azok a szegény kis siketnémák ne érezzék az ügyefogyottságukat. Ez történt ebben az esetben is, amiről az előbb szóltam. A siketnéma fiú is járt tanárokhoz és eljutott oda, hogy tudós könyveket tudott olvasni. A szülők küzdelméből az lett, hogy a fiú letette a doktorátust (írásban) és hasznos közszolgálati pályára lépett.

Láthatjuk hát: mi az, mikor a szülők nem hanyagolják el gyermeküket. Még akkor se hagyják sorsára, ha valami fogyatkozása van, hanem annál inkább igyekeznek a kötelességüket teljesíteni. Így juthatnak el oda, hogy a gyermekből nem lesz henye ember, hanem olyan férfi, aki büszkén viselheti az édesapja nevét s akire gyönyörűséggel nézhet az édesanyja.

A testi nyomorúságnál is nagyobb baj lehet az, ha a gyermek lelki-
leg hajlik el a szülőktől. Milyen szomorú harc lehet az, amelyet azért kell
vívni a szülőknek, hogy a gyermeküket a gonosztól visszahódítsák! A tár-
sadalom különböző rétegekből áll. Az emberek tele vannak téveszmékkel.
Hogy lehet elképzelni, hogy egy vallásos magyar családnak van egy isten-
telen fia? Azt nem hallotta otthon az édesanyjától, azt nem látta soha
édesapjától. Az a fiú bizonyára olyan emberek társaságában fordult meg,
akik félrevezették.

A fiú szembeáll az édesapjával. Nem újdonság ez a világ folyásában.
Az egyik legnagyobb orosz írónak, Turgenyevnek van egy regénye. Ennek
a regénynek a címe: *Apák és fiúk*. Diák voltam, amikor olvastam. Olyan
hatást tett rám, hogy azóta sem felejtettem el. Szembe kerül egymással
az ifjú nemzedék és a szülők nemzedéke. Van egy becsületes házaspár.
A fiuk bizonyára nem buta, de a sok könyv olvasása vitte, sodorta a nem
helyes irányba. Elhagyta szüleit, ő nihilistának érzi magát. „Nihil“ lati-
nul = semmi. Nihilista azt jelenti, hogy nincs előtte sem ember, sem Isten.
Nincs család, nincsenek szülők, neki nem kell édesanya, neki nem kell
édesapa. Azt hitte, hogy most lesz boldog. Azt tartotta, hogy ez az új
világ meghozza mindazt, amit azért eldobott. Támad, harcot vív és meg-
adja magát. A fiú meghal fiatalkorában. De mielőtt meghalna, belátja,
hogy az embernek nem az a boldogsága, hogy egyedül legyen. Az ember
arra született, hogy családja legyen, hitvese, gyermekei. Ez az emberi hiva-
tás. A fiú látja, hogy a nihilista ember nem lehet boldog, a nihilista nem
vezet másokat sem a boldogsághoz. És meghal ez a fiú. Két ősz, öreg em-
ber indul minden áldott nap virággal, egymás karján a temetőbe.

A szülők azok. Ők nem tudják gyermeküket megtagadni, — ha vét-
kezett ellenük, akkor sem. A rossz fiút is szeretetükben tartják. Ha valaki
tékozló, minden pénzét elköltötte, nincs számára semmi kivezető út, egy
hely van, ahol mindig tárt karokkal várják, egy hely van még számára,
ahol otthonra talál. Ez a hely a szülői otthon. Isten arra teremtette az
embert, hogy családot alapítson. Az a sorsunk, hogy családban kezdjük
életünket, hogy családban fejezzük be életünket.

Szülői kötelesség, szülői felelősség ezért van és érzi a mi szívünk,
hogy a mi számunkra is van. Nekünk is az a vágyunk, hogy engedje
meg az Isten, hogy fiainkat, lányainkat felneveljük és azok valóban olya-
nok legyenek, hogy az Isten is örömmel nyugtassa meg rajtuk a tekinte-
tét. Az a szülő boldog, aki elmondhatja, hogy én egy ilyen fiút, én egy
ilyen lányt neveltem a magyar hazának. Ha a szülő látja, hogy gyermeke
áldott anyává, fia áldott apává válik, nem győz eléggé betelni hálaadással
Istennek azért, hogy gyermekeivel így megáldotta.

A szülőknek és a gyermekeknek egyformán össze kell fogniok azért,
hogy elvégezhesék a szülői kötelességüket s minden követelménynek ele-
get tudjanak tenni. A kísértéseket is együtt kell legyőzniök. A lányok szá-
mára eljöhét egy idő, amikor nem az édesanyjuk lesz nekik a legkedve-
sebb, hanem a barátnő; ezzel mennek táncolni, bálba, szórakozni. Ez még
nem bűn. Csakhogy olyan következményeket von maga után, hogy a lány
elidegenedik a családi tűzhelytől, a házon kívül képzei el mindazt, ami
örömet jelent egy ember számára. Ekkor vetődik fel, hogy a gyermek azt
mondja szüleinek: „elmaradtok“. Eljöhét az az idő, amikor a fiúnak nem
az édesapja lesz a legkedvesebb barátja, hanem a cimborákkal szeret lenni

inkább. Már nem Kossuth Lajos, Rákóczi Ferenc az ő számára az eszménykép, a hazaszeretet mintaképe, hanem valaki, aki hamis ígéket hirdet. Kísértések ideje ez. A családi tűzhely világa helyett lidércfények után indul az ifjú.

Mi megbecsüljük az ifjúságot. Nem fogadjuk el azt a mondást, hogy az ifjúság csak a háborúban megy elől. De az ifjúságnak be kell látnia, hogy jaj annak az ifjúnak, aki nihilista akar lenni, aki megtagadja a szüleit, megtagadja a hazáját és magát akarja Istennek megtenni és bálvánnyá emelni, ami előtt leborulnak mások. Nem lehet hátat fordítani az édesapának, a szülőknak, mert van világrend, van világtörvény. Van és a világ törvénye az, hogy legyenek a gyermekekből jó szülők, akik élnek-halnak övéikért. Az ifjúságnak nagy kincset adott a Gondviselő, de az nem arra való, hogy elherdálják. Az élet nemcsak szórakozás, az élet: kötelesség.

A mi társadalmunkat azzal vádolják, hogy nincs elég szociális érzeke. De ha a családiasság megvan, akkor még sok jóra van kilátás. Van gondoskodás a szülők szívében. Valamelyik nap láttam egy édesapát. Most jött haza a harcok teréről. A család örömmel, gondoskodással vette körül. Az apa körül a lányai és egyetlen kislánya. Az édesapa ölébe vette a fiát. Az édesapa vállára hajtja a fiú a fejét s az édesapa karjával magához vonja. Nem lehet elmondani, hogy ebben az ölelésben mennyi gyengédség, mennyi szeretet volt. Az ilyen jeleneteket igazán csak a költők tudják megörökíteni a legszárnyalóbb ódáikban.

Tudjuk mi, hogy mi a szülői kötelesség, hogy mi a szülői felelősségérzet. Arra vigyázzunk nagyon, hogy gyermekeinket ne az utca nevelje, ne az utca sodorja magával a romlásba. Legyen a gyermekeink számára a családi életünk olyan, hogy a fiúk és lányok visszagondolhassanak a fészekre büszkén, boldogan, amikor nem lesz már az édesanya és nem lesz már az édesapa. A családi otthon megbecsülésére vezet bennünket a felelősségérzet. Ezt kell a gyermekeink szívében is felkelteni, hogy tudják, milyen hivatás vár rájuk. Örökségül hagyjuk rájuk a lelkünket, hogy belőlük is kötelességtudó, felelősségérző, boldog magyar anyák és boldog magyar édesapák váljanak idővel! Akkor fogják ők is megtudni, hogy van szülői öröm és szülői gond. És akkor lesz jó dolguk, ha látják, hogy a szülői gondnál is nagyobb a szülői öröm.

Hegyaljai Kiss Géza

MI A VALÓDI BOLDOGSÁG ?

— *Vörösmarty A merengőhöz című költeményének ismertetése. —*

Előadásom célja annak megértetése, hogy földi boldogságunkat csak a szív nyugalmán s örömein keresztül érhetjük el. Érzelmi életünk kiegyensúlyozottságát megbontja az elérhetetlenek után való vágyódás, és a „csalább távol” után való törekvés felveri egész lelki életünk békéjét. Ellenben a szerénység, a kevéssel beérés, az „élvvel kínáló közelben” maradás biztosítja az ész és szív életének összhangját, s ez megnyitja előttünk a boldogság útját.

E gondolatok megértéséhez egyszerű lelkű hallgatóinkat elvezetni nehéz volna a pusztá elméleti fejtegetések útján, ellenben a költészet gyönyör-